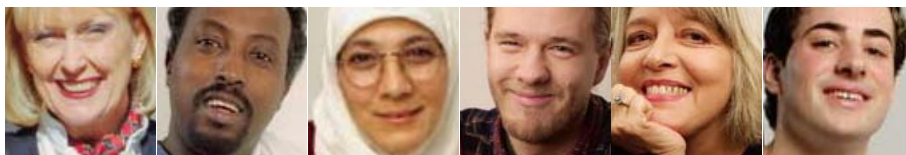

Svenskar från hela världen

Val av medborgarskap i globaliseringens tid
– fakta, funderingar och råd

Till läsaren:

Denna skrift berättar om svenskt medborgarskap, om dess rättsliga betydelse och om vad det kan innebära för dig och för samhället. Här kan du också läsa både om medborgarskapets formella och mer personliga sidor. Lagar och regler är en del av medborgarskapet, men långt ifrån allt. Betydelse och innebörd varierar från person till person.

I skriften berättar sex människor om vad svenskt medborgarskap betyder för just dem. De sex rösterna och skriften som helhet kan förhoppningsvis stimulera till ytterligare tankar och vidare diskussioner om medborgarskapets betydelse.

»Svenskar från hela världen – val av medborgarskap i globaliseringens tid « är avsedd för alla som överväger att söka svenskt medborgarskap. Den kan också vara tankeväckande läsning för dem som redan är, eller har blivit, svenska medborgare. En av skriftens återkommande frågeställningar är: Hur använder jag mitt medborgarskap när jag väl fått ett intyg att jag är svensk medborgare? Informationen som presenteras är en del av Integrationsverkets uppdrag från regeringen att utarbeta information om medborgarskapets innebörd.

Andreas Carlgren

Generaldirektör, Integrationsverket

Svenskar från hela världen

Ditt val av medborgarskap i globaliseringens tid

Utgiven av Integrationsverket, Norrköping 2002

© Integrationsverket, Box 633, 601 14 Norrköping

Tryckeri: Berlings Skogs AB, Trelleborg

Projektansvarig: Nenad Duborija, Integrationsverket

Text: Britta Linebäck, Mark Olson

Formgivning och grafisk produktion: Forma Viva, Linköping

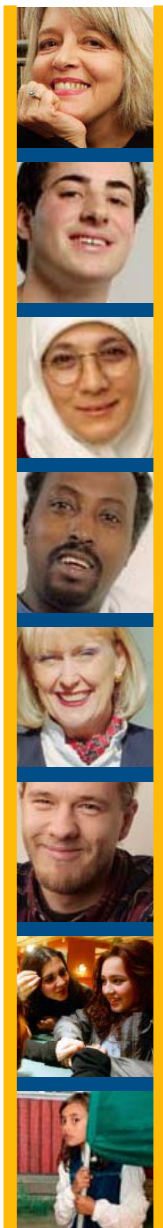
ISBN 91-89609-13-1

Foto: Staffan Gustavsson, omslag, sid 10-17, 20, 21 • Tina Lonstron sid 18,19 • Jan E Carlsson/Pressens Bild, sid 2 • Paul Marshall/Pressens Bild, sid 2 • Lars Nyman/Pressens Bild, sid 5 • Lars Epstein/Pressens Bild, sid 5 • Sofia Ekström/Pressens Bild, sid 6 • Sören Löfvenhaft/Pressens Bild, sid 7 • Fredrik Persson/Pressens Bild, sid 8 • Jonas Ekströmer/ Pressens Bild, sid 8 • Pontus Lundahl/Pressens Bild, sid 22 • Henrik Montgomery/Pressens Bild, sid 23, 24 • Daniel Roos/Pressens Bild, sid 24 • Malcolm Hanes/Pressens Bild, sid 26 • Kevin Frayer/Pressens Bild, sid 26

Fler exemplar av den här skriften kan rekvideras via Integrationsverkets distribution:

Tel: 011-15 63 77 • e-post: distributionen@integrationsverket.se

Innehåll

3 Ett bra land behöver bra människor som du

Hälsning från Sveriges statsminister

4 Nyheter i den nya lagen

Enklare att bli medborgare och fler valmöjligheter

7 Sverige mitt eget land

Om medborgarens rättigheter och om att bli medlem i ett nytt samhälle

10 Ordet fritt

»Visst men vad gör jag åt blygseln?«

12 Kära minnen

»Därför höll jag så hårt i passet.«

14 Vass penna

»En dag ska jag lära mig svenska.«

16 Dreamteam

Knepigt val om drömmen faller in

18 Det finstilla

»Om det visar sig vara ett misstag.«

20 Skifte

»Ny syn har växt fram under min livstid.«

22 Enkelt, dubbelt eller mittemellan

Fler valmöjligheter än någonsin – värt att tänka på

25 Medborgarskap i förändring

Bakgrund och kort historik

26 Medborgarskapet i omvärlden

Skilda bestämmelser i varje land

28 Mer information om medborgarskap

Ett bra land behöver bra människor som du

Göran Persson
Sveriges statsminister

Du som läser detta har kanske just fått ditt svenska medborgarskap, eller står i begrepp att ansöka.

Det gläder mig när människor som lever i Sverige också vill vara medborgare här. Det är ett sätt att visa att man vill vara med och dela både rättigheter och skyldigheter på samma villkor som andra svenskar.

Sverige är ett bra land att leva i. Jag är stolt över vårt land. Vi ligger i täten på viktiga områden som teknisk utveckling och forskning, miljöhänsyn och jämställdhet. Men det betyder inte alls att jag är nöjd med allt. Tvärtom. Det finns mycket som behöver förändras och förbättras.

Som statsminister ser jag som min främsta uppgift att minska de orättvisor och klyftor som skiljer människor åt. Min vision är ett Sverige för alla – där alla har möjlighet att delta och bidra i samhällsutvecklingen, där alla som vill kan få ett arbete eller en utbildning, där vi bryr oss om varandra.

Jag vill att vi håller ihop. Sverige är ett litet exportberoende land med en relativt liten befolkning. Ska vi ha en god tillväxt är det viktigt att befolkningen känner trygghet, är välutbildad och företagsam. Därför ska välfärden vara väl utbyggd och omfatta alla.

Som svensk medborgare blir du ännu tydligare en del av allt det som är Sverige. Jag är glad om du vill ta det steget. Oavsett hur du väljer att göra, om du kommer att ha ett eller flera medborgarskap, så vill jag säga:

Välkommen!

Göran Persson

Nyheter i den nya lagen

Enklare att bli medborgare och fler valmöjligheter

Världen har förändrats mycket under de senaste decennierna. Nationer och kulturer har kommit närmare varandra, människor är mer rörliga. Vi reser mer, och bekantar oss med andra kulturer och livsstilar. Det är länge sedan det var en självklarhet att en människas födelseort – eller födelseland – var den plats på jorden där hon skulle leva hela sitt liv. Många studerar utomlands under längre eller kortare tid. Och det har blivit både vanligare och enklare att jobba i ett annat land.

Alla dessa förändringar har också ändrat synen på vad ett medborgarskap är, och vad det betyder. I Sverige bestämdes i slutet av 1990-talet att lagen om svenskt medborgarskap skulle ses över. Den lagen hade börjat gälla 1951, och efter 50 år behövde den moderniseras för att stämma överens med dagens verklighet.

Arbetet med översynen ledde till en ny medborgarskapslag som började gälla den 1 juli år 2001. De stora förändringarna handlar om dubbelt medborgarskap, och om barns möjligheter att bli svenska medborgare.

Dubbelt medborgarskap tillåts fullt ut

Den största förändringen i den nya lagen är att Sverige nu helt accepterar dubbelt medborgarskap. Landets folkvalda vill ge människor större möjligheter att behålla kontakten med sitt ursprungsland, och samtidigt underlätta integrationen i Sverige.

Lagen gör det också möjligt för utlandssvenskar att behålla sitt svenska medborgarskap när de blir medborgare i det land där de bor.

Läs mer om dubbelt medborgarskap på sidan 22.

Enklare och snabbare för barn att bli svenska medborgare

Den andra stora förändringen i lagen gäller barnen. Nu har det blivit lättare för dem att få svenskt medborgarskap. Idag kan det ske genom att föräldrarna gör en *enkel anmälan* för sitt barn. Tidigare krävdes en *ansökan om naturalisation* tillsammans med föräldrarna. Barn och föräldrar kan ha olika medborgarskap. De vuxna behöver inte byta för att barnet gör det.

Pappas medborgarskap är lika viktigt som mammas

Hittills har ett barn alltid blivit svensk medborgare vid födseln om modern är svensk medborgare. I och med den nya lagen spelar faderns medborgarskap samma roll – ett barn som har en svensk far blir automatiskt svensk medborgare om barnet föds i Sverige. Om barnet föds utomlands, ska fadern enkelt kunna anmäla önskemål om svenskt medborgarskap för barnet.

Alla adoptioner blir likställda

Barn under tolv år som adopteras av en svensk medborgare får svenskt medborgarskap. Alla adoptionsbeslut som godkänts eller annars gäller i Sverige, ska medföra att barnet automatiskt får

svenskt medborgarskap. Anledningen är att adoptivbarn så långt det är möjligt ska vara likställda med andra barn i Sverige.

Barn som adopterats under tiden 1 juli 1992 till 30 juni 2001, och som skulle fått svenskt medborgarskap om den nya lagen gällt vid adoptionen, kan nu få svenskt medborgarskap genom en enkel ansökan.

Lättare för statslösa barn att bli svenska medborgare

Så långt det är möjligt ska Sverige se till att människor slipper växa upp med den otrygghet och det utanförskap som det innebär att sakna ett medborgarskap i någon stat. Därför blir det nu lättare för statslösa barn och ungdomar att bli svenska medborgare, även om föräldrarna inte är det.

Ett barn som föds i Sverige kan av olika skäl bli statslöst. År 1997 fanns det drygt 4 000 statslösa barn i Sverige. Av dem var drygt 3 800 också födda i Sverige.

Den nya lagen gör att ett statslöst barn som föds i Sverige kan bli svensk medborgare genom en enkel ansökan. Villkoren är att barnet har permanent uppehållstillstånd, bor i landet och att ansökan görs innan barnet fyllt fem år.

Ett statslöst barn som inte är fött i Sverige, men har permanent uppehållstillstånd och bor här sedan tre år, kan också bli svensk medborgare genom ansökan. En sådan ansökan måste göras

innan barnet fyller 18 år. Det ska också vara möjligt att få medborgarskap genom ansökan efter 18-årsdagen men innan man fyller 20 år. Då måste man ha bott här sedan 15-årsdagen och ha permanent uppehållstillstånd.

Utländska barn kan bli svenska medborgare på enklare sätt

Utländska barn kan nu bli svenska medborgare genom en enkel ansökan innan de fyllt 18 år, även om inte föräldrarna är svenska medborgare. Kravet är att barnet har permanent uppehållstillstånd och har bott här i fem år.

Det går också att få medborgarskap genom ansökan innan 20-årsdagen, men då måste personen ha bott i Sverige sedan han eller hon fyllde 13 år.

Den som är äldre än 20 år och vill bli svensk medborgare, får ansöka om detta hos Migrationsverket på sedvanligt sätt.

Medborgarskapet åter efter 18-årsdagen

Den som varit svensk medborgare tidigare kan få tillbaka medborgarskapet. Ett villkor är att han eller hon har fyllt 18 år och bott i Sverige under sammanlagt tio år före 18-årsdagen. Dessutom ska den sökande vara bosatt i landet de närmaste två åren före ansökan.

De här villkoren gäller även den som tidigare varit svensk medborgare men inte är född i Sverige. ■

Sverige

mitt eget land

Om medborgarens rättigheter och om att bli medlem i ett nytt samhälle

Medborgarskap brukar i juridisk mening definieras som det formella förhållandet mellan en individ och en stat när det gäller rättigheter och skyldigheter. Lagstiftningen om medborgarskap är en inre angelägenhet för varje land. Överenskommelsen mellan en stat och dess medborgare ser olika ut från land till land. En svensk medborgare kan ha vissa förpliktelser, medan en fransman eller en kanadensare har delvis andra.

Ett av medborgarskapets syften är att undvika att människor är statslösa. Medborgarskap är därför inte något frivilligt – normalt blir man automatiskt medborgare i ett land vid födelsen. Det går därför inte heller att avsäga sig sitt medborgarskap, om man inte samtidigt får ett annat.

Medborgarskapet har två sidor. Den ena handlar om lagar och praktisk tillämpning, den andra om känslan av att tillhöra en nation.

Lagen – lika för alla i de allra flesta fall

Diskriminering baserad på nationalitet är förbjuden i Sverige. Därför behandlar svensk lag utländska och svenska medborgare lika för det allra mesta.

Men det finns några områden där de som är svenska medborgare har en starkare ställning än andra svenska invånare.

De här fri- och rättigheterna är bara garanterade svenska medborgare:

- förbud mot åsiktsregistrering,
- förbud mot landsförvisning och hinder att resa in i riket,
- grundlagsskyddad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna detta,
- skydd mot förlust av medborgarskapet.

Att en svensk medborgare har en absolut rätt att bo i Sverige och inte kan landsförvisas, är en grundläggande rättighet i medborgarskapet. En svensk medborgare får inte heller utan vidare utlämnas till ett annat land om han eller hon gjort sig skyldig till något brott där.

I riksdagsvalet får bara svenska medborgare rösta

En skillnad i rättigheter visar sig också när det är dags att rösta i politiska val. För att få rösta måste man ha fyllt 18 år och, som huvudregel, vara bosatt i Sverige. Den som har rätt att rösta, kan också väljas till riksdagsledamot. Samma villkor gäller vid val till Europaparlamentet.

Svenska medborgare som bor i utlandet får också rösta, om de någon gång varit folkbokförda här.

I val till kommun och landsting får däremot alla som bor i Sverige rösta, oavsett medborgarskap. Kravet är att man har varit folkbokförd i Sverige i minst tre år före valdagen. EU-medbor-

gare, islänningar och norrmän undantagna – de får rösta så snart de är folkbokförda.

Frågan om utländska medborgares rösträtt i riksdagsval har diskuterats vid flera tillfällen i den svenska riksdagen. Men förslagen har inte vunnit majoritetens stöd.

Hjälp till svenskar i utlandet

En svensk medborgare som befinner sig i ett annat land har rätt att få hjälp av den svenska beskickningen eller konsulatet i det landet.

Konsulatet eller beskickningen har skyldighet att hjälpa till om personen ber om det, men ska också ingripa på eget initiativ om så behövs. Svenska medborgare som fått problem i utlandet har rätt att få ekonomiskt stöd om det är nödvändigt. Om en svensk medborgare som är bosatt i Sverige blir häktad utomlands, ska konsulatet ge ekonomisk stöd som räcker till ett tillfredsställande rättskydd.

För dubbla medborgare kan situationen se annorlunda ut. Se sidan 23.

Vissa uppdrag och arbeten får bara svenska medborgare ha

Statschefen, vilken är densamma som kungen, måste vara svensk medborgare – från födseln eller efter ansökan spelar ingen roll. Även statsråden ska vara svenska medborgare och ha varit det i minst tio

år. Likaså är yrken inom rättsväsendet, som domare, åklagare, polis och kronofogde bara öppna för svenska medborgare. Myndighetschef, landshövding eller militär kräver också svenskt medborgarskap, liksom anställning inom utrikesförvaltningen. På regeringskansliet får utländska medborgare arbeta, men för de högsta tjänsterna, som statssekreterare och liknande, krävs svenskt medborgarskap.

Värnplikten – en skyldighet för alla svenska män

Män mellan 19 och 47 år som är svenska medborgare är skyldiga att göra värnplikt.

Särskilda regler finns för den som är medborgare i två länder. Läs mer på sidan 22. I uppdraget ingår också att inställa sig vid mönstring, delta i grundutbildning, beredskapstjänstgöring, repetitionsövningar och krigstjänst.

Oavsett medborgarskap har alla som bor i Sverige och är mellan 16 och 70 år totalförsvarspflicht. Det innebär skyldighet att delta i rikets militära och civila försvar, och omfattar värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt.

Tidigare fick utlänningar inte uppehålla sig inom militära skyddsområden. Den lagen är ändrad. Sedan början av 1990-talet gäller inskränkningen bara om freden är hotad och det råder höjd försvarsberedskap.

Det påtagliga beviset för svenskt medborgarskap är passet

En del länder har ett nationellt id-kort, som visar medborgarskapet. Men något sådant finns ännu inte i Sverige. Passet behövs inte när man passerar gränsen till ett annat Schengenland. Däremot kan det förekomma identitetskontroller inne i något av de länderna, till exempel när man tar in på hotell. Därför är det viktigt att ha med passet för att kunna styrka sitt medborgarskap.

I Schengensamarbetet deltar Sverige, Norge, Danmark, Finland, Island, Frankrike, Tyskland, Belgien, Nederländerna, Luxemburg, Spanien, Portugal, Grekland, Italien och Österrike. Irland och Storbritannien deltar bara till viss del, och behåller personkontrollerna vid gränserna.

Medborgarskapets betydelse är mycket mer än lagregler

Lagar och regler ger en formell definition av medborgarskapet. Men det är långt ifrån hela innebörden. Medborgarskap är också en inbjudan att ta aktiv del i samhällslivet. Sverige strävar efter att vara ett integrerat samhälle där alla kan göra sig hörda. Både de som länge varit medborgare och de som nyligen valt svenskt medborgarskap räknas lika. Varje år fattas nya beslut om hur samhället ska fungera – i allt från skolan till frågor om skatter och försvar.

Medborgarskap har också en känslomässig sida – var hör jag hemma? Var har jag mina rötter? Varje människa har ett eget personligt svar på de frågorna.

Den som är född och uppvuxen i

Sverige har troligen en ganska annorlunda syn på det svenska medborgarskapet, jämfört med den som bytt land och blivit medborgare under livets gång.

För flyktingar som söker skydd i Sverige fyller medborgarskapet en särskild funktion: att ge en tryggare tillvaro. De som flytt från förföljelse och osäkerhet får medborgerliga fri- och rättigheter som garanteras av Sveriges grundlag.

Den personliga innebörden – viktig men svårfångad

Medborgarskapets personliga betydelse är svår att beskriva med hjälp av allmänna enkäter. Bakom alla eventuella svar om ja eller nej finns mängder av tidigare erfarenheter och känslor som knappast kan fångas med siffror. Ändå är känslan av att höra till och att bli räknad med en avgörande fråga för alla som bor i ett land. Landet Sverige mår också bra av att ha invånare som kan och vill delta och bidra med sin tid och sitt engagemang.

Sveriges syn är att ett svenskt medborgarskap underlättar integrationen. Det ger identitet, självkänsla och solidaritet med landet. Att en människa väljer att bli medborgare i Sverige är ett tecken på att hon känner sig hemma här, och att hon också vill vara med och påverka landets framtid.

Medborgarskap har också ett stort symbolvärde som kan ge människan ett välbehövligt stöd i ett nytt land. Beslut om att skaffa utbildning, arbete, att bli en integrerad del av landet känns säkert naturligare när man blivit medborgare. Intyget om medborgarskap är ett annat sätt att säga: Här har jag mitt liv. ■

Samih Mulla-Hussein

svensk och syrier

Köksbordet har alltid varit en särskild plats för Samih Mulla-Hussein. Längre var köket det enda ställe där hon vågade prata öppet om vad hon tyckte. Idag är Samihas köksbord hemmets centrum. Här bjuder hon sina barn på mat, läxhjälp, moderlig tröst och uppmuntran.

– Kemi är nog mitt starkaste ämne. Men kemiska formler skriver jag bäst på arabiska, säger Samiha.

Ordet fritt. »Visst men vad gör jag åt blygseln?«

Medborgare i Sverige kan du bli först efter fem år. Det fick Samiha Mulla-Hussein höra redan några dagar efter sin ankomst. En klocka började ticka inom henne då, hon räknade hela tiden framåt.

När månaderna och åren gått och hennes ansökan blivit godkänd, kom äntligen ett stort kuvert med ett officiellt papper. Då Samiha fick se intyget »Samiha Mulla-Hussein svensk medborgare« kunde hon inte hålla tillbaka tårarna.

– Jag grät. Det kändes som jag hade blivit ansedd som människa. En riktig, fullvärdig människa för första gången i mitt liv.

Visst hade Samiha varit medborgare tidigare – i Syrien. Men som kurder hade hennes familj känt sig rättslösa i sitt eget land. Flera av Samihas närmaste hade råkat illa ut.

– Vi sökte skydd överallt. I Turkiet, Saudiarabien, Libanon, Irak, Egypten. Jag jobbade som kläddesigner, men mina barn hade inte ens rätt att gå i en vanlig skola. Inte någonsans.

– För mig handlar livet mycket om att ge mina barn en trygghet. En bestående trygghet.

Att hon började hoppas på Sverige berodde bland annat på att familjen körde Volvo när de bodde i Egypten. Någoting i bilens utformning, i dess användarinformation, inspirerade dem. Samiha började sticka vinterkoftor till sina små, hon visste vart hon ville.

– I arabländerna finns ett smeknamn för Sverige – kylskåpet. Vi gjorde oss beredda.

Dottern Furkan minns fortfarande färgen på koftan hon fick av mamma: rosa. Hon skulle snart märka vad mamman ville i familjens nya hemland. Bästa möjliga skolgång för barnen. När Furkan började skolan var mamma Samiha alltid i närheten när det var dags att göra läxor.

– I början var jag tveksam. Mammans råd på arabiska, kunde det verkligen vara rätt? Men i skolan märkte jag att det faktiskt stämde. Speciellt i matte och kemi, säger Furkan.

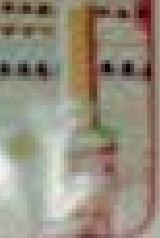
Var det något problem i skolan så tvekade aldrig Samiha, hon ringde upp lärarna för att reda upp saken.

I Sverige har man rätt att säga sin åsikt. Det är bara att höja rösten. Den friheten är oerhört viktig för Samiha. Men när hon kom till sina första föräldramöten i skolan var det knappast någon högröstad kvinna i huvudduk som syntes i klassrummet.

– Nej, jag kände mig så blyg. Jag var rädd att säga något fel, något pinsamt. Man kan läsa av människors ansikten att något inte riktigt stämmer. Jobbigt.

Lyckligtvis har Samiha sju barn. Hon har haft rika tillfällen att jobba bort blygheten på skolmöten. Med tiden har hon blivit en känd röst i föräldrakåren. Hennes engagemang har gett henne både erkännande och vänskap. Skolans rektor och flera av lärarna räknas nu till familjens goda vänner.

– Ja, mina barn har säkert gett mig en inkörsport till ett bra liv i Sverige. Det är här vi hör hemma. I ett samhälle som vi har möjlighet att påverka. ■

Yusuf Abdow

svensk från Somalia

När han berättar att han är somalier reser sig Yusuf Abdow stolt i stolen.

– Somalier kommer jag att vara hela livet.

Yusuf kom till Sverige från ett krigshärjat land som han älskar men inte kan leva i.

Att byta medborgarskap var otänkbart för honom och alldeles för smärtsamt.

Men efter några år blev han gripen av en ny

insikt. Medborgare i Sverige, det

ville han bli.

Kära minnen.»Därför höll jag så hårt i passet.«

Yusuf Abdow kommer alltid att minnas en iskall januarikväll 1990. På väg till Trelleborg för att söka asyl i Sverige fick han råd av en medresenär: »Kasta passet – annars kan du kanske bli avvisad«. Yusuf blev uppörd:

– Aldrig att jag släpper mitt somaliska pass. Där har jag min identitet. De får skicka mig till kriget eller vart de vill, men mitt pass ska jag alltid ha med mig.

Att Yusuf, fem år senare, ändå stoppade ner sitt pass i ett kuvert tillsammans med en ansökan om svenskt medborgarskap kan kanske verka obegripligt. Byta medborgarskap – Yusuf Abdow från Mogadishu?

Det hade varit en lång själslig vandring fram till brevinkastet, full av känslotumult och vända. Yusuf hade grubblat i flera år.

Svensk? Yusuf var knappast uppvuxen i Mariannelund. Nej, Yusuf Abdow var den där barfota grabben med blixtsnabba ben som lirade fotboll i sanden på mammas gata i Mogadishu. Han minns precis hur sandkornen kändes mellan tårna. Han minns också när han som 14-åring fick sitt första par fotbollsskor. Då blev han också handplockad för att träna med ett elitlag. Fanns det någonting i hans svenska liv som kunde mäta sig med den stoltheten? Och alla vännerna, dofterna, släktkalasen – var fanns de i hans nya liv här?

Men det finns också en annan Yusuf Abdow. En svensk Yusuf. Hans liv i Sverige började med en tanke: »Även om jag inte får stanna här vill jag ha med mig något hem. Ett minne, något varmt och värdefullt.« Han

valde språket. Yusuf köpte en svenskkurs på kassetband och började nöta grammatik, glosor och uttal. Han bodde inkvarterad på en provisorisk flyktingförläggning, fartyget Winston Churchill i Malmö hamn. Båtens motorer hölls ständigt igång för värmens skull. Motordånet påminde om hans högst osäkra läge som asylsökande. Ändå plöjde Yusuf dagligen nya kapitel i sin svenskbok.

Efter ett drygt år började de positiva beskederna komma. Uppehållstillstånd. Bostad. Utbildningar. Socionomexamen. Anställning som fältassistent i Örebro.

– Nu är jag en vuxen man, gift i Sverige med tre svenskfödda barn. Mitt liv är här. Äntligen har jag insett att jag inte sviker min somaliska historia genom att ta till mig det svenska. I mitt hjärta är jag somalier. Men här i Sverige vill jag bli som vilken svensk som helst.

Den insikten har han tagit med sig till föreningen Afrikas Horn Kulturcenter i Örebro där han nyligen blivit ordförande.

– Vi jobbar främst för våra barn och kvinnor. Barnen får läxhjälp och stöd för att komma på god fot med samhället. För kvinnorna gäller det ofta att byta livsstil. I Sverige är utbildning och yrkesarbete utanför hemmet en självklarhet. Vi hjälper dem att ta steget, det är nödvändigt.

Yusuf hoppas nu, efter den senaste lagändringen, få tillbaka sitt somaliska pass från Migrationsverket och bli dubbelmedborgare.

– För det är just vad jag är. Somalier, men ändå svensk. ■

Slavenka Drakulic

svensk och kroat

Varenda svensk bokhandel har någon av hennes böcker. Hennes kolumner och debattartiklar publiceras i Sveriges största dagstidningar. Slavenka Drakulic är en medborgare med starka åsikter och en träffsäker skrivstil.

– But I have a problem. A big problem – the language, säger hon.

Slavenka vill så gärna lära sig svenska, men när ska hon hinna?

Vass penna. »En dag ska jag lära mig svenska.«

Ett sådant glamoröst liv, tycker många unga som träffat Slavenka Drakulic. Hon är en av Sveriges mest internationellt kända journalister. När vädret är som varmest i Kroatien flyttar hon och maken Richard Swartz dit några månader. Våren i Wien och vintern i Vasastan, Stockholm.

– Visst är jag privilegierad. Jag är en av de få som faktiskt fått välja Sverige som sitt hemland. Ingenting har tvingat mig hit, varken politik eller ekonomi. Genom min man blev jag också gift med Sverige. Det är jag glad för.

På morgnarna i Stockholm kan hon se hur unga svenska pappor rullar fram med barnvagnar, eller går hand i hand med sina småtingar. Från sitt perspektiv ser hon ett svenskt välfärdssamhälle som fungerar förvånansvärt bra. Här är mansrollen också på väg mot något bredare och varmare, anser Slavenka.

– Jag har alltid drömt om en man som kan laga mat.

Den drömmen får hon behålla. För Slavenkas man Richard står sällan vid spisen. Men han är desto bättre på att klippa läckra recept ur morgontidningen. Vill han att hustrun ska laga rätten åt honom, så måste han översätta texten. Paret prenumererar på två svenska dagstidningar, men Slavenka kan bara ana vad som står där. Hon behärskar inte svenska.

– Idag är jag beroende av andra för att förstå vad som händer i Sverige. En make som läser, tittar och översätter åt mig från svensk

media. Vänner som håller mig informerade.

I somras, juni 2002, blev Slavenka Drakulic svensk medborgare.

– Jag valde svenskt medborgarskap först när det blev tillåtet att vara dubbelmedborgare. Innan var det otänkbart för mig. Jag har ju flera identiteter, och har inte en tanke på att välja bort någon av dem: östeuropé, svensk och kroat med hem i Istrien. Lagen måste tillåta en människa att bära de känslor av tillhörighet som hon faktiskt har.

Identiteter är som pålägg på en macka, menar hon. En skiva gurka ovanpå smöret och osten gör knappast anrättningen sämre.

– Sverige verkar ha insett det. Men på ett sätt är Sverige alltför liberalt. Att jag kunde bli medborgare utan att visa några som helst kunskaper i svenska är fel. Om det fanns ett språkstest skulle jag inte ha klarat det, säger Slavenka Drakulic.

– En medborgare får rösträtt och förväntas rösta. Men utan ett minimum av språkkunskaper blir det omöjligt för honom eller henne att delta i den demokratiska processen. Språkkrav för medborgarskap är nödvändigt, både för demokratin och för integrationen.

Slavenka känner sig ändå som en god medborgare här tack vare sitt kontaktnät. Men det är ett sällsynt privilegium. Talet om ett glamoröst liv vill hon däremot avfärda direkt:

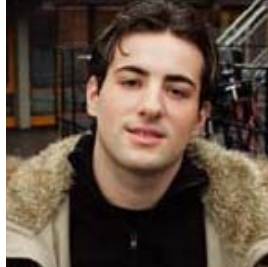
– Alla våra tre hem har fönster som måste putsas. Tre dammsugare står och väntar på att användas. Glamoröst? Nej. Men nödvändigt för en person som jag. ■

Sanjin Beslic
svensk från Bosnien

Studs, kuta, finta och göra poäng. Det kunde Sanjin Beslic redan innan han kom till Sverige. – Men det var min tränare i Malmö som fick mig att verkligen älska sporten. När han fick frågan av sina föräldrar om han också ville bli svensk medborgare gick hans tankar till landslag, lumpen och familjen. Det gällde att välja klokt.

Dreamteam. Knepig val om drömmen faller in.

En rund boll har en magisk kraft. Den kan få människor i alla åldrar att blomma upp och bjuda till. Sport handlar visserligen om att tävla, men i spelets virvlar föds både vänskap och respekt, menar Sanjin Beslic. Han berättar om basketkorgarna och fotbollsplanen i kvarteren där han växte upp i Banjaluka.

– Människor kom hem i sina bilar, trötta efter jobbet. Men när bilen rullade förbi spelplanen tändes deras blickar. »Kommer snart grabbar, jag ska bara kaka och byta om« ropade de.

– I våra kvarter fick alla vara med i spelet. Snabba eller långsamma, unga eller gamla – alla var välkomna.

Där finns sportens verkliga tjusning för Sanjin. Den har gett honom goda vänner i två länder och en stark grund att stå på i Sverige.

För 18-årige Sanjin handlar det mesta i livet om sport just nu. Han pluggar och tränar basket på Fryshusets idrottsgymnasium i Stockholm. Spelar i Solnas juniorlag i basket. Läser tidningarnas sportsidor och slukar alla färska tabeller. Tv-sport, tv-spel med sport. Att han också drömmer om sport är lätt att räkna ut.

En drömplats i ett landslag skulle passa Sanjin alldeles utmärkt. Men vilket landslag? För två år sedan samlades Sanjins familj runt köksbordet och pratade om föräldrarnas idé – att söka svenskt medborgarskap. Mamma och pappa menade att deras liv finns här i Sverige. Tanken att återvända till Bosnien känns inte realistisk längre, även om en god kontakt med hemlandet är livs-

viktig för alla medlemmar i familjen Beslic.

För en ung man som Sanjin har valet av medborgarskap tydliga konsekvenser. Färgen på en eventuell landslagströja. Språket på en inkallelseorder.

– Jag valde svenskt medborgarskap. Det viktigaste för mig var att jag har samma medborgarskap som mina föräldrar. De andra frågorna kommer i andra hand.

För en vecka sedan mönstrade Sanjin i svensk militärtjänst. Han blev testad och intervjuad. För honom skulle lumpens övningar knappast kännas som en lek. Han minns oroliga nätter i Banjaluka och sina egna hjärtklappningar när ett verkligt krig sargade hans hemland.

– Jag gör militärtjänst om de säger att jag måste. Men helst ägnar jag mig inte åt att bli soldat. Jag kan stödja Sverige på många andra sätt.

Sanjin hade nyligen turen att bli inbjuden på studiebesök på riksradios sportredaktion. Mitt i direktsändning överräckte programledaren mikrofonen till honom. »Om en minut läser du upp resultaten.« Det kom som en chock, men det gick strålande.

Imorgon kväll hörs Sanjins röst i arenans högtalare när Solna möter Boråslaget M7 i basket. Han har tagit ännu ett steg in i sin dröm nummer ett: sportkommentator i tv.

– Idag ser man aldrig någon sportjournalist med utländsk bakgrund i svensk tv. Det känns väldigt fel. Jag skulle gärna jobba där och visa för alla som tittar att Sverige verkligen är ett öppet land, oavsett var du är född eller vad du heter i efternamn. Men det gäller att kämpa. ■

Inga Wåhlander

svenska i Förenta Staterna

Namnet Inga Wåhlander är svårt för amerikaner att stava till. Därför har det blivit Wahlander när Inga presenterar sig för folk i USA. För snart fem år sedan blev Inga en »flyng mormor«, som hon själv kallar det. Hennes längtan till döttrarna och barnbarnen i Kalifornien hade blivit för stark. Hon bytte både land och yrke. Men byta medborgarskap? Inga är inte säker på vad som är klokast.

Det finstiltla. »Om det visar sig vara ett misstag.«

Flight 256 från San Francisco avgår om några minuter. Inga Wåhlander rättar till scarfen, drar lätt i uniformens rockslag. En flygvärdinna ska ha ett vårdat yttre. Spelar ingen roll att hon fått vila på en minimal säng i natt, i ett litet sexbäddsrum som hon delar med andra flygvärdinnor i farten.

Det här är livet för Inga sedan närmare fem år tillbaka. Flygvärdinna ombord på Northwest Airlines flygningar inom USA och till Orienten. Knappast någon av passagerarna som möter denna blåklädda »flight attendant« kan gissa att Inga är en erfaren och skicklig tandhygienist.

– Jag hade min praktik i Linköping. Tandhygienist är ett bra yrke, och jobbet gick ju fint. Men när mina döttrar, som är dubbelmedborgare, blev större valde de livet i Kalifornien. Det förändrade min privata värld väldigt mycket. Att ha dem på en helt annan kontinent kändes inte rätt.

Inga har korsat Atlanten med alla sina pinaler en gång tidigare. Hon bodde i USA på 70-talet och trivdes bra där. Men Inga tog aldrig steget att bli amerikansk medborgare då. Hennes så kallade »green card« gav henne rätt att stanna där.

Nu fick Inga ansöka på nytt om »green card«. Hon fick ja. Ett amerikanskt ordspråk säger »hemma är där hjärtat är«. Nu är Inga hemma igen. I USA, i närheten av sina barn. Tandvården har hon lämnat bakom sig, men hon är nöjd med flyget. Inga tänker nog bo i Amerika i resten av sitt liv.

Nyheten att Sverige numera tillåter dub-

belt medborgarskap nådde Ingas öron för ungefär ett år sedan. Det satte myror i huvudet på henne.

– Jag måste medge att det mesta av min tveksamhet handlar om praktiska och ekonomiska frågor. Förändras min pension från Sverige om jag väljer att ha två medborgarskap? Eller får jag kanske bättre möjlighet till fri sjukvård här i USA när jag blir pensionär om jag också är medborgare här?

Fast när hon tänker efter blir frågorna lite tyngre än så. Familjens säkerhet, till exempel.

– Om läget förändras i USA, kanske ett krig bryter ut. Då vill jag att både jag och mina närmaste har rätt att återvända till Sverige. Den möjligheten måste jag ha kvar.

Inga Wåhlander menar att hon känner sig kluven. Överger hon sitt svenska hemland genom att svära trohetsed i USA? Även om svensk lag tillåter dubbla lojaliteter, hur känns det att själv vara dubbel?

– Som medborgare i ett land tar man ställning – det här samhället angår mig. Här vill jag vara delaktig, bidra, försöka förändra. Bor jag i USA utan att bli medborgare, så står jag utanför på ett sätt. Så känns det. Jag vill tillhöra.

I senaste valet avstod Inga från att rösta i Sverige. Hon är inte tillräckligt insatt i de svenska valfrågorna, menar hon. Men i USA har hon ingen rösträtt än så länge. Om fem månader kan hon söka amerikanskt medborgarskap. Då har Inga tre val: svensk, amerikan eller svenskamerikan.

– Svårt, eller hur? ■

Freddie Lindell
svensk från Sverige

I Sverige bor numera svenskar från hela världen. Freddie Lindell är en av dem, en svensk från Sverige. Midsommarsolen spred sitt gula morgonljus i det ögonblick då han blev medborgare här.

Han föddes då, klockan tre på morgonen.

Freddie var alltför ung för att förstå vad ett medborgarskap innebär. – Jag funderade egentligen inte på saken förrän jag var tolv år.

Skifte. »Ny syn har växt fram under min livstid.«

När Freddie Lindell föddes 1973 fick han automatiskt en knippa rättigheter som inte alla invånare i Sverige hade. Bara en svensk medborgare fick rösta i Sverige då. Endast landets egna medborgare tilläts delta i näringslivets styrelser. Nöjet att besöka det vackra turistmålet Fårö var förbehållet svenska medborgare – området ansågs vara alltför militärt känsligt för andras ögon. Många typer av arbeten var stängda för människor som inte var medborgare i riket.

Som Freddie minns sin barndom i kvartieren runt Kristinagatan i Linköping, så var mammorna alltid hemma. Dofter av hemlagat och hembakt. Men bland minnesbilderna finns inte en enda människa med annat än ursvenskt påbrå.

– Som barn träffade jag aldrig några människor från andra länder. Inte på gården, inte i skolan. Första gången jag reflekterade över att någon i Linköping egentligen hade något annat modersmål än svenska var när jag handlade smågodis i Aris kiosk vid torget.

– Ari brukade kika över disken och småprata medan vi valde bland 15-öres och 25-öres. Jag tyckte nog att han uttalade en del ord lite speciellt. Men mest minns jag hans skratt.

Det sägs att Aris gamla kiosk snart ska rivras. Tiden har mattat dess lyster. Freddie som nyligen blivit pappa kan se fram emot när hans egen son Alve står i en kiosk med tindrande ögon.

– Tiden har verkligen förändrat folks sätt

att tänka. Även mitt. Förr var det nästan en reflex att dela in människor i »svensk« eller »invandrare«. Idag betyder ordet svensk för mig detsamma som en människa som bor i Sverige. En del av oss har ursprung i andra länder.

En gång i tiden var det en kärnfråga om man gillade hårdrock eller synth. På mellanstadiet var det antingen eller. En hårdrockare med hästsvans kunde såklart inte bli bästa vän med en synthare. Freddie ställde aldrig upp på det snacket helt och hållet. Visst har han hästsvansen kvar, men han medger att det oftare är Simon and Garfunkel än Black Sabbath i stereon nuförtiden.

Skillnaden mellan medborgare och andra invånare i Sverige har minskat under hela Freddie's livstid. Lagstiftarna har medvetet undanröjt de flesta av de politiska hinder som begränsade livet för invånare utan medborgarskap här. Det var en onödigt diskriminering.

– Det är svårt att sia om framtiden, men jag anar att min son Alve kanske ser sig själv främst som europamedborgare eller världsmedborgare när han är i min ålder.

Första gången som Freddie insåg att han själv faktiskt var svensk medborgare var när han som tolvåring fick sitt första pass. Han skulle iväg till Schweiz på bilsemester med trygg utkiksplats i baksätet.

– Jag höll det i handen. Ett blått häfte med en gyllene svensk krona – och så en bild på mig. Freddie Alfons Lindell, medborgare. Det var nästan som att bli vuxen. ■

Enkel, dubbelt eller mittemellan

Fler valmöjligheter än någonsin – värt att tänka på

År 2001 anslöt sig Sverige till det växande antal länder som tillåter dubbelt medborgarskap. Idag går det att vara både sudanes och svensk, svensk och polack, turk och svensk. En förändrad värld har drivit fram ett nytt tänkande.

Det dubbla medborgarskapet har många fördelar

Att utan särskilt tillstånd kunna bo och arbeta i de båda medlemsländerna kan vara en praktisk förenkling av livet.

Den som är dubbelmedborgare kan också resa mellan länderna utan att behöva bekymra sig om visumregler till exempel.

För den som har tankar på att i en framtid kanske flytta tillbaka till sitt ursprungsland underlättar det förstås också att ha dubbelt medborgarskap.

Kanske har de viktigaste fördelarna ändå med känslan att göra. Möjligheten att ha kvar banden till det gamla hemlandet kan vara en trygghet, både för invandrare i Sverige och för utlandssvenskar.

Våra rötter – traditioner, identitet, kultur, språk – är viktiga för att vi ska få sammanhang i tillvaron. Många har tvekat inför att ge upp det gamla medborgarskapet av rädsla för att tappa sitt ursprung och sin identitet, och för att förlora det symboliska bandet till släkt och anhöriga i hemlandet. Genom att ha

dubbelt medborgarskap kan bindningarna till de gamla sammanhangen finnas kvar, samtidigt som något nytt får växa fram. Den tryggheten kan också bidra till att man snabbare känner sig hemma, hittar nya kontakter och vågar säga sin mening i det nya landet.

Bara den som är svensk medborgare får rösta i riksdagsvalen. Att antalet dubbelanknytningar ökar betyder förstås att fler får möjlighet att lägga sin röst. Det välkomnas av samhället, som gärna ser att valdeltagandet ökar. Det kan också bli positivt för den enskilde, som på det sättet kanske blir mer engagerad i det svenska samhället.

Allt fler länder tillåter dubbelt medborgarskap. Det är den internationella trenden, och någon minskning är inte i sikte. Det som förr var en fråga om »antingen eller« är nu ett ämne med flera dimensioner.

Sällan några större problem

Eftersom det fanns möjlighet till undantag i den gamla lagen, levde redan innan år 2001 ungefär 300 000 personer med dubbelt medborgarskap i Sverige. Ingenting tyder på att de har haft några problem som har med det dubbla medborgarskapet att göra.

Men det finns situationer när det är viktigt att se upp som dubbelmedborgare.

Viktigt att känna till om dubbelt medborgarskap

Att ha dubbelt medborgarskap är till allra största delen okomplicerat. Men det kan också medföra vissa juridiska konsekvenser som det är viktigt att känna till. De särskilda frågorna för dubbelmedborgare har mest med säkerhet vid utlandsbesök att göra, men rör också värnplikt och politiska val.

Unga män kan bli tvungna att göra dubbel värnplikt

Sverige har träffat särskilda överenskommelser med en del stater om konsekvenserna av dubbelt medborgarskap i den här frågan. Det finns också en europeisk konvention som säger att den som är medborgare i mer än en konventionsstat inte ska behöva göra värnplikten i båda. Grundtanken är att värnplikten ska göras i det land där man bor. Men det finns också möjlighet att välja det andra medborgarskapslandet, om valet görs innan mannen fyller 19 år.

Om en man gjort militärtjänst i sitt hemland innan han kommer till Sverige, blir han befriad från att göra värnplikt här. Problemet gäller alltså i praktiken bara för den som kommer från ett land som varken har tillträtt konventionen eller har någon särskild överenskommelse

med Sverige. Som regel uppstår det inte någon konflikt då heller, eftersom de flesta stater anser att man bara ska göra värnplikt i en stat.

Det svenska Pliktverket har inte stött på några större problem i frågan. Till viss del kan det bero på att män som är oroliga för att behöva göra dubbel militärtjänst, avstår från att besöka sina hemländer när de har gjort värnplikten i Sverige.

Konsulatet kan ha svårt att hjälpa dubbelmedborgare

Svenska konsulat och beskickningar kan hjälpa svenska medborgare som befinner sig i andra länder (se kapitlet om medborgarskapets betydelse.) Betydligt svårare är det när det gäller dubbelmedborgare. En person som exempelvis har både grekiskt och svenskt medborgarskap lyder under grekisk lag i Grekland och svensk lag i Sverige. Det är därför ingen större idé för en dubbelmedborgare som är på tillfälligt besök i sitt ena hemland att vända sig till det andra landets konsulat.

Problem kan uppstå vid tvister om vårdnad av barn

Varje år förs 15–20 barn olagligt från Sverige till det andra hemlandet av en förälder. Ofta har dessa barn svenskt

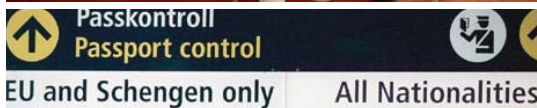
medborgarskap genom den ena föräldern och utländskt genom den andra.

Enligt den internationella Haagkonventionen om skydd av barn, ska ett barn återföras till det land som det bortförts ifrån. Men problem uppstår när barnet förts till något land som inte omfattas av den konventionen. Lagstiftningen i flera av dessa länder ser en pappa som automatisk vårdnadshavare. Att en man utan den andra förälderns samtycke tar med sig sina barn till hemlandet uppfattas inte som något brott. Och även om det skulle bedömas som brottsligt enligt landets lag, är det många länder som inte lämnar ut sina medborgare för brott som de begått utomlands.

Det är därför mycket svårt att hitta en lösning som stämmer med den svenska lagen. Det svenska konsulatet i landet kan försöka hjälpa, men är då helt utlämnat till den goda viljan hos den eller de som har kontrollen över barnet. Att barnet är svenskt medborgare förändrar inte situationen.

Svårt om dubbelmedborgare blir gripen i sitt andra hemland

Den normala skyldigheten är att underätta medborgarlandet om någon grips utomlands. Men när en person har medborgarskap i två länder och frihetsberövas i ett av dem, gäller inte den skyldigheten. Det finns alltså inte ens en formell rätt för svenska myndigheter att få reda på att en svensk medborgare gripits utomlands. Om personen däremot fri-

hetsberövas i ett tredje land underrättas det land som ställt ut passet.

Dubbel rösträtt – dubbel valbarhet

Den som hör hemma i två länder kan också ha rösträtt i båda, och dessutom vara politiskt valbar i båda. Just den konsekvensen var tidigare ett av det största hindren mot att Sverige skulle tillåta dubbelt medborgarskap. Dubbel rösträtt strider mot den demokratiska grundprincipen »en individ, en röst«, menade man. Från början avsåg denna princip ett och samma val, men den har också använts som argument mot rösträtt i mer än en stat. Men oron har inte visat sig vara befogad, erfarenheten säger att det är få människor som verkligen utnyttjar den dubbla rösträtten eller valbarheten. De är naturligt för de flesta att engagera sig där de bor, helt enkelt. ■

Medborgarskap i förändring

Bakgrund och kort historik

Medborgarskapsrätten i Sverige utvecklades under 1600- och 1700-talen. För att räknas som svensk medborgare skulle man vara född i Sverige av svenska föräldrar, och också bo i Sverige. Även om det inte var vanligt, hände det att utlänningar ville bli svenskar. Då fick de gå till den svenske kungen och ansöka om medborgarskap.

År 1858 reglerades villkoren för att få svenskt medborgarskap för första gången i lag. Nya medborgarskapslagar kom åren 1894, 1924 och 1950, och nu 2001.

Länderna bestämmer – men inte helt självständigt

Varje land bestämmer själv vem som får kallas medborgare. Men helt fria händer har inte staterna. Det finns internationella överenskommelser och praxis som länderna har lovat ska gälla.

De flesta medborgarskapslagarna är uppbyggda enligt antingen härstamningsprincipen – föräldrarnas medborgarskap styr barnets oavsett var födseln sker, eller territorialprincipen – medborgare blir man i det land man föds. I Sverige är det härstamningsprincipen som legat till grund för lagstiftningen.

Under de femtio år som gått sedan den förra lagen trädde i kraft har världen kommit till Sverige. Samhället har internationaliserats på ett sätt som ingen kunde föreställa sig i början av 1950-ta-

let. Studieutbyte, arbete utomlands, familjebildningar mellan svenska och utländska medborgare – internationella kontakter på olika plan har på några år blivit en självklar del i samhället.

Under den här tiden har också skillnaderna mellan svenskar och utlänningar som bor i Sverige blivit allt mindre. Allt fler skyldigheter och rättigheter i samhället gäller alla som bor här, oavsett medborgarskap. Medborgarskapets juridiska betydelse kan sägas minska i samma takt.

År 1950 fanns det 200 000 personer i Sverige som var födda utomlands.

Femtio år senare var siffran mångdubblad – den 31 december 2001 bodde i Sverige drygt 1 miljon människor som var födda i något annat land. Antalet utländska medborgare som lever i Sverige var 123 500 år 1950, i december 2001 var det 476 000 personer.

Fler söker sig till Sverige – men många lämnar också landet

I takt med att invandringen ökar, växer också antalet människor som ansöker om svenskt medborgarskap. Migrationsverket handlägger ungefär 30 000 medborgarskapsärenden per år.

Men samtidigt som invandringen till Sverige ökar, lämnar också människor landet. År 2001 var det drygt 32 000 personer som flyttade från Sverige. ■

Medborgarskap i omvärlden

Skilda bestämmelser i varje land

Många länder ställer krav på språkkunskaper, och alla kräver en viss boendetid i det nya landet. I den utredning som gjordes inför den nya svenska medborgarskapslagen redovisas hur ett 20-tal olika länder ser på vilka som får bli nya medborgare i just deras land. De flesta av länderna ligger i Europa, men också Australien, Chile och Kanada finns med i kartläggningen.

Ländernas bestämmelser om medborgarskap förändras kontinuerligt. Därför kan vissa uppgifter i den här skriften snabbt bli inaktuella.

Olika krav på vistelsetidens längd för att få bli medborgare

Hälften av länderna kräver, precis som Sverige, att den sökande bott i landet i fem år. De övriga tillämpar en längre tid. Island och Norge har sju år som huvudregel, Tyskland åtta och Danmark nio år. Flera av de som kräver en längre boendetid, så kallad hemvist, har särskilda villkor med kortare tid för flyktingar och statslösa.

Det finns också några länder som kräver mindre än fem års boende i landet. Kortast krav har Australien, som nöjer sig med sammanlagt två år under den senaste femårsperioden, varav ett av de

sista två åren. Den som vill bli kanadensare måste ha bott minst tre av de närmast föregående fyra åren i Kanada.

Italien har särskilda bestämmelser för EU-medborgare. Huvudregeln är tio års boende i landet, men bara fyra år för den som kommer från ett EU-land. Kravet för flyktingar och statslösa är fem år.

De flesta kräver språkkunskaper

Majoriteten av länderna, har krav på språkkunskaper. Danmark godtar till exempel bara sökande som dokumenterar sina språkkunskaper genom prov på ett så kallat språkcentra.

Finland kräver kunskaper i finska eller svenska, men har hittills inte nekat någon medborgarskap på grund av för dåliga språkkunskaper.

Storbritanniens krav är bland annat, förutom tillräckliga kunskaper i engelska språket, att den sökande har god karaktär och inte lider av sinnesförvirring.

Skötsamhet ett krav istället för språk

Norge och Island kräver inte språkkunskaper. Däremot är båda länderna noga med att personen är skötsam. Island efterlyser också ett gott rykte på hemorten och förmåga att försörja sig. Även

Danmark och Tyskland ställer krav på olika grader av självförsörjning.

Inte heller Belgien, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Italien, Polen, Chile eller Iran kräver kunskaper i landets språk.

Australien, Estland, Tyskland, Ukraina och Ungern kräver förutom språkkunskaper att den sökande ska ha kunskaper om landets förhållanden.

Kanada vill ha dugliga medborgare

Också Kanada, som är ett av de länder som tar emot flest invandrare, kräver att en ny medborgare har kunskaper om landet och språket.

Varje år söker sig 200 000–350 000 människor till landet. Av alla som söker väljs i första hand de ut som bedöms kunna klara sig väl, och som också kan tillföra det kanadensiska samhället något. Inte så många tas emot av flykt- och asylskäl. Regeringens grundläggande policy är ett ja till integration, men inte till assimilation, dvs. ensidig anpassning. Nya invånare förväntas alltså inte överge det egna hemlandets traditioner. Istället vill man slå vakt om den mångfald som den stora invandringen skapar.

Storstaden Toronto har 4,5 miljoner invånare. Hälften av dem är födda utanför Kanada.

Andra länders olika syn på dubbelt medborgarskap

Av de länder som kartlagts i utredningen är ungefär hälften positiva och hälften negativa till det dubbla medborgarskapet.

Danmark, Norge och Finland säger ännu så länge nej till dubbelt medborgarskap. Island har en egen variant: den som vill bli islänning behöver inte avsäga sig sitt gamla medborgarskap. Däremot förlorar islänningen automatiskt sitt is-

ländska medborgarskap om hon förvärvar ett utländskt.

Länder som säger ja till dubbelt medborgarskap är Frankrike, Italien, Kroatien, Polen, Schweiz, Storbritannien, Kanada, Ungern och Turkiet. I samtliga dessa länder har alla dubbla medborgare rösträtt i landet.

När det gäller värnplikten sluter nästan alla länder upp bakom principen att man bara gör militärtjänst i ett av medborgarskapsländerna. Men det finns undantag. I Polen gäller att en dubbelmedborgare måste göra värnplikt i Polen, oavsett om han redan gjort den i något annat land. Iran godkänner inte dubbelt medborgarskap över huvud taget, och har följaktligen ungefär samma praxis i fråga om värnplikt.

Synen på vad begränsningen av diplomatiskt skydd för dubbla medborgare betyder är delad. Flera länder anser inte att det utgör något egentligt problem i praktiken. Men några redogör för situationer med negativa följder. Finland och Chile rapporterar båda om familjeproblem, där barn med dubbla medborgarskap blivit lidande.

Det finns en problematik med det dubbla medborgarskapet. Det konstateras av alla. Men samtidigt anser man också att biverkningarna i praktiken ändå är förhållandevis få. ■

De länder som kommittén kartlagt är Danmark, Finland, Island, Norge, Belgien, Bosnien-Hercegovina, Estland, Frankrike, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Iran, Italien, Kroatien, Polen, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tjeckiska Republiken, Turkiet, Tyskland, Ungern, Ukraina, Australien, Chile och Kanada. Mer om varje land finns att läsa i utredningen Svenskt medborgarskap SOU 1999:34.

Mer information om medborgarskap

Om medborgarskap – rättigheter och krav

Dahlstedt, Magnus (2001)

»**Demokrati och nationella fantasier:** Föreställningar om identitet och tillhörighet i studier av demokrati« i *Sociologisk forskning*, nr 3–4/2001.

Medborgarskapskommitténs slutbetänkande SOU 1999:34

Svenskt medborgarskap

Regeringens proposition 1999/2000:147

Lag om svenskt medborgarskap

Sekund, Mikael (2001)

»**Framtida strategier i Mångfalds-Sverige**«,

Sekund, Mikael red.: *Det nya Sverige*
Stockholm: Timbro

SOU 2000: 106

Medborgarskapskrav i svensk lagstiftning:

betänkande, Kulturdepartementet,
Stockholm: Liber Förlag/Allmänna förlag

SOU 1999: 8

Invandrarskap och medborgarskap:

dokumentation från ett seminarium / Demokratiutredningen.

Szabó, Mátyás (1997)

Vägen mot medborgarskap, studier i medborgarskapsbyte och integration, Smedjebacken: Arena förlag

Fakta och råd

Europeiska konventionen om medborgarskap

www.coe.int

Försäkringskassan informerar

Pension utomlands

www.forsakringskassan.se/pdf-broschyr/penut.pdf

Försäkringskassan informerar

Försäkrad i Sverige

www.forsakringskassan.se/pdf-broschyr/forssv.pdf

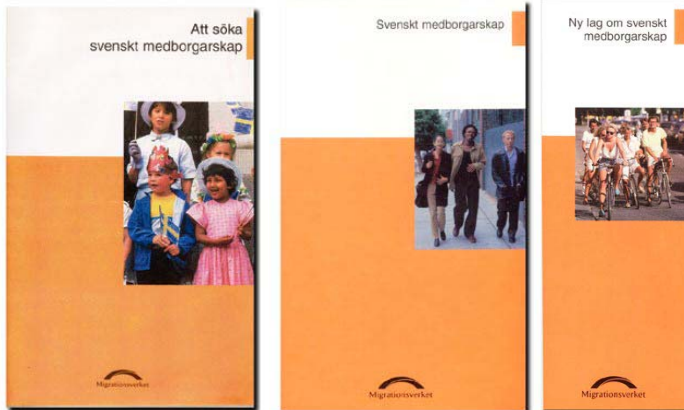
Integrationsverket

Inställningen till dubbelt medborgarskap

Integrationsverkets opinionsanalyser, lägesrapport, mars 1999

Integrationsverkets hemsida:

www.integrationsverket.se

Migrationsverkets hemsida:

www.migrationsverket.se

Faktablad och rapporter om medborgarskap kan beställas på Migrationsverkets hemsida.

Migrationsverkets faktablad från juni 2001 om:

- ... **anmälan om svenskt medborgarskap**
- ... **naturalisation**
- ... **hemvist när det gäller svenskt medborgarskap**
- ... **åldersvillkoret**
- ... **hederligt levnadssätt**
- ... **medborgarskapsförklaring**
- ... **identitet när det gäller svenskt medborgarskap**
- ... **att få behålla sitt svenska medborgarskap**
- ... **övergångsbestämmelser till den nya medborgarskapslagen**
- ... **att bli befriad från sitt svenska medborgarskap**

Migrationsverket (2001)

Svenskt medborgarskap

Migrationsverket (2001)

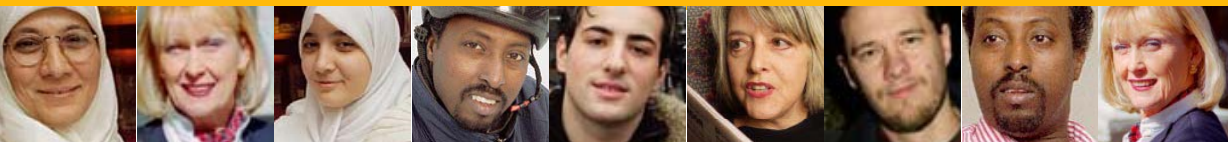
Ny lag om svenskt medborgarskap

Kraven på svenskt medborgarskap

För att bli svensk medborgare genom naturalisation (ansökan) ställs följande krav:

- Styrkt identitet
  - Fyllda 18 år
  - Permanent uppehållstillstånd
  - Bosatt i Sverige i minst fem år:
Fyra år för statslösa och flyktingar.
För danskar, finländare, islänningar och norrmän gäller två år.
  - Skötsamhet, hederligt levnadssätt.
-

Svenskar från hela världen. Många av dagens svenskar har vuxit upp i andra länder. Av olika skäl har de valt att leva i Sverige. Förr eller senare har alla ställt sig frågan – ska jag söka svenskt medborgarskap? Det är ett väldigt personligt val, men det har betydelse både för individen och för samhället.

Sveriges lag om medborgarskap ändrades år 2001.

Nu accepterar Sverige dubbelt medborgarskap. Beslutet betyder att många invånare från andra länder har flera valmöjligheter än tidigare – vill jag byta medborgarskap, bli dubbelmedborgare eller behålla mitt ursprungliga?

Denna skrift ger en inblick i frågan – om vad valet av medborgarskap kan betyda för dig och för landet Sverige.

